

KURIER LITEWSKI

w WILNIE DNIA 14. Lutego V. S. ROKU 1806:

ROSSYA

S. PETERSBURG VS. 2 lutego. Za świadectwem aktualnego tajnego Konsyliarza i Senatora Graffa Gołownina, który oglądał Gubernią Permską, J. J. M. raczył oświadczyć najwyższe ukontentowanie tajnemu Konsyliarzowi, Permskiemu i Wiatskiemu G. Gubernatorowi Moderach, że w pomienionej Gubernii śpiesznie odchodzą dzieła w rządzie Gubernskim, w sądach prędko sprawy więźniów, czynną jest mieyska i ziemskapolicya, drogi dobre, urządzone powinności ziemskie, nie zalega wybieranie podatków skarbowych, magazyny wiejskie zapasne dobrze są utrzymane, zaprowadzona opieka powszechnego opatrywania. Co wszystko J. J. M. w reskrypcie swoim wyrazić raczył.

Nowhorodzkiey Gubernii Kapłan Florow okazał gorliwość ku dobru kościoła i powszechności, ofiarując dom swój własny na szkołę, siebie w niej za nauczyciela; ten obowiązek sprawując, w krótkim czasie pokazał znaczny postęp uczniów. Darowane iemu nymiościowiey za te przysługi 500 rubli, postanowił obrócić na odnowienie domu Bożego. J. J. M. ozdobił go krzyżem, który ma nosić na piersiach.

TROPPEAU 25 stycznia. Zakończenie bitwy stoczony pod Austerlitz ze skutków swoich tak jest niespodziane, iż prawie pojąć niepodobno, jakim sposobem Francya mogła rozgłosić przed powszechnością, tak niesprawiedliwe, tak rzecz nad miarę powiększające doniesienia o tém zdarzeniu. Sprawiedliwie zatem czeka Europa, mianowicie Rossyjski naród rzetelnych wiadomości. Sama jedynie miłość prawdy, sama chęć udzielenia tej wiadomości prawdziwey, były dotąd na przeszkodzie w ogłoszeniu dokładnego bitwy opisanie. Tymczasem potrzeba jest udzielić powszechności niektóre poprawki w raportach Francuzkich mianowicie zaś w 30.

G. Savari rozmawiał tylko z dwóma osobami świty Imperatorskiej, i jednego tylko widział feld Adjutanta, którzy się tam znajdowali z doniesieniami od swoich naczelników, albo z rozkazami które do nich przelać należało.

Naczelnikowi narodu Francuzkiego nie podobały się słowa X. Dołhorukiego; gdyż zapomniał w tej chwili, że Rossyanie do tych narodów nie należą, które zostają pod opieką jego.

Armia zprzymierzona, według Francuzkiego raportu, składała się z 105 t. żołnierza, to jest 80 t. Rossyanów, 25 t. Austriaków. Wojsko zaś Francuzkie, według tegoż raportu, bez porównania słabsze było. Dla czego jednak nie naznaczono liczby ludu. Prócz rezerwy, o której mówią, że ta jedna składała całe wojsko, siła nieprzyjacielska składała się z 4 dywizyi większych; w każdej z nich było po 20 t. piechoty, 3 t. jazdy; każdej z nich hetmaniał Marszałek z 2 G. dywizyjnami. Przeciwnie zaś armia zprzymierzona składała się tylko z 52 t. Rossyjskiego, a blisko 17 t. Austriackiego żołnierza.

Jednakże ta liczba szczupła zbrojnego ludu najmniejszą była zawadą dla armii Rossyjskiej. Lecz niedostatek magazynów żywności tak był wielki, iż całe dwa dni przed bitwą żołnierz nie miał żadnego posiłku. Konie zaś tak były głodem zmorzone, iż prowadzić artylleryi nie mogły. Dla tej przyczyny działa tam tylko grały w czasie potyczki, gdzie przed zaczęciem ich postawione były. Ten to zupełny niedostatek żywności i furazu stał się przyczyną, iż niepodobno było stać dłużej w okolicach Olomuńca, aniteż obrać w tyle stanowisko drugie. Tenże niedostatek zniewolił bitwę stoczyć, której szczęśliwego skutku można było spodziewać się tylko od męstwa wojsk i waleczności.

Imperatorska gwardya, o której w raporcie Francuzkim powiedziano, że straciła wszystkie znamiona swoje, ma wszystkie przy sobie: przeciwnie owszem jedno znamie wydała nieprzyjacielowi.

Mówią Francuzi, że armia zprzymierzona, zabitych 15 t. ieńców 20 t. utraciła. (Położyliż w tej liczbie 20 t. ludzi, którzy, według ich powieści, zatonać mieli?) Wśród wielu nagłych marszów; przy chorobach zageszczonych od wojennego utrudzenia i głodu, w bitwach nad brzegami Dunaju i na polach Morawii, cała armia Rossyjska nie straciła nad 17 t. ludzi. A jeżeli klęska wielką była, iak o niej doniesiono w raporcie Francuzkim; czemuż nieprzyjaciel nie ścigał armii Rossyjskiej, iak to nie prawdziwie napisano jest w pomienionym raporcie? Gdyż ta armia do dnia następującego jeszcze znajdowała się na boiowisku. Zawieszenie broni zawarte było jedynie z Rzymskim Cesarzem; Rossyjskie zaś wojska na jego żądanie zaczęły marsz odwrotny, w nayspełniejszym porządku, bez żadnej straty; chociaż twierdzą z Francuzkiej strony, że nawet w czasie traktowania z Austriakami, Francuzkie wojska kończyły swoje zwycięstwo.

Ażeby zaś przydać większą sławę dniowi temu, rapport Francuzki powiada, że gwardya, (korpus rezerwy) nie wchodziła do bitwy. A jednak tenże raport donosi, że gdy gwardya Rossyjska ieden z Francuzkich batalionów rozgromiła, Buonaparte na to mieysce wysłał Marszałka Bessieres; i tym sposobem gwardya z obu stron do sprawy przystąpiły.

Tak nie prawdziwemi doniesieniami są napełnione rapporta Francuzkie, które nie dobrze okrywają powieści o strasliwym gromie 200 armat, i zgiełku 200 t. zbroynych. Jak może wielki wódz cierpieć tak nierzetelne opisanie? Czyliż mu potrzebne są takie środki do powiększenia wojennej sławy, której nikt iemu nie odbierał? Potomność trzyma się prawdy.

OŁOMUNIEC 19 stycznia. W ostatnich doniesieniach, któreśmy z Austrii odebrali, czytamy, że w szpitalach Francuzkich znajduje się chorych ludzi do 14 t. Przydawszy 6 lub 8 t. poległych w bitwie pod Austerlitz, iasnie widać, że ten dzień, w którym Francuzi według swojego raportu, mało utracili, był bardzo krwawy, i wiele kosztował Buonapartemu.

R. 1804, według raportów teraz przysyłanych, liczba dzieci narodzonych, ludzi umarłych, zaślubionych w całym Państwie Rossyjskim, wyznania Grecko Rossyjskiego, była następująca: w Dyecezyach. Kiowski. Nowhorodzkiey, Moskiewskiej, Petersburgskiej, Kazańskiej, Astrachańskiej, Tobolskiej, Jarosławskiej, Pskowskiej, Riazańskiej, Twerskiej, Ekaterinosławskiej, Mohilewskiej, Czernihowskiej, Minskiej, Podolskiej, Kałużskiej, Smoleńskiej, Nizehorodzkiej, Kurskiej, Włodzimirskiej, Wołohodzkiej, Tulskiej, Wiatskiej, Archangelskiej, Woroneżskiej, Jrkutskiej, Kostromskiej, Tambowskiej, Orłowskiej, Pułtawskiej. Wołyńsko Zytomirskiej, Permskiej, Słobodzko Ukraińskiej, Orenburgskiej, narodziło się ogółem dzieci płci męskiej 715354, żeńskiej 642933. Umarło męszczyzn 409137, kobiet 380681; ogółem narodzonych 1,358,287; umarłych 789818; narodziło się więcej niż umarło 568469, Zaślubionych par było w tychże 36 Dyecezyach. 311,798.

Miedzy umarłymi były 2 osoby mające od 125 do lat 130. 3 od 120 do 125, 22 od 115 do 120, 22 od 110 do 115. 71 od 105 do 110. 159 od 100 do 105 1257 od 95 do 100. 1501 od 90 do 95. 4232 od 85 do 90. 5051 od 80 do 85. 10866 od 75 do 80. 17 186 od 70 do 75. etc.

BRYTANIA W.

LONDYN 26 stycznia. Parlament przystąpił do

zwykłych czynności. W izbie niższej Lord Castlereagh prosił, ażeby na d. iutrzejszy Reprezentanci zgromadzeni, słuchali pisma przez Ministrów zgotowanego, w którym wyrażony będzie stan teraźniejszy skarbu, dochodów publicznych, i wydatków na wojsko, flotę, inne potrzeby w r. nast. Powstał Grey z Oppozycji, i pytał się, z kim Parlament czynić będzie? gdyż po śmierci Pitta nie widzi jeszcze następców jego na urząd Prezydenta i Kanclerza skarbowego; ci albowiem za wszystko odpowiadać zwykli. Oświadczył Castlereagh, że d. 27 zapewne Król użyje prerogatywy swojej, a urzędy wyliczone będą oddane dostojnym osobom; w tej więc nadziei nieomyślnej, może izba wcześniej napisać wyrok żądany, a Ministrom zalecić, ażeby pismo obeymujące potrzeby skarbowe przynieśli. Fox nakoniec pochwalivszy żądanie i ostrożność Reprezentanta Grey, przychylił się do chęci Ministra, z tego względu najbardziej, że dobro publiczne zwłoki nie cierpi. Jutro więc izba niższa zamieni się w deputacyą, i pismo rządowe czytać będzie.

Zmarły Pitt Gubernatorem był 5 portów; do tego urzędu z dawnych czasów przywiązany jest roczny dochód 8 t. FS. Zawsze piastują go pierwsi Ministrowie nie tracąc wtenczas nawet, gdy powracają do życia prywatnego, Lord North przestał być Ministrem r. 1781, Gubernatorem był do zgonu, i miał następcą Pitta. Tego miejsca, według wszelkiego podobieństwa зайmie Grenville; już iak słyszymy, nalegać przestał, ażeby Fox był pracy rządowej uczestnikiem.

Rozdane są medale z rozkazu Królewskiego bite Officyerom, którzy się znajdowali w bitwie pod Trafalgar. Na nich jest napis: Palmam qui meruit ferat; których słów zmarły Nelson często używał, mianowicie gdy zachęcał do mężnego czynienia. Użył ich, gdy po zwycięstwie odniesionem pod Coppenhagą, znajdując się w tej stolicy, oglądał szkołę Duńskich kadetów morskich, i własnym przykładem podnosił młodzież obecną do wyższych myśli i nadziei.

Nizeli stanie monument dla tego rycerza uchwalony w kościele S. Pawła, tymczasem ciekawi oglądają inny już gotowy. Jak tylko rozeszła się w Anglii wiadomość o zwycięstwie i nie wczesnym zgonie Nelsona, Kapitan okrętowy Watson, znajdując się natenczas w Castletown w Hrabstwie Cornwall, listem okólnym zaprosił do siebie okolicznych ochotników zbrojnych. Zgromadzili się w liczbie więcej t. Prowadzi wnet wszystkich na górę z przyległych najwyższą, zwiastując klęskę zadaną nie dawno nieprzyjaciółom oyczyzny, upadek iey obrońcy; naostatek oświadcza, że na miejscu z którego do nich mówi, stanąć ma monument prosty, lecz w Anglii najpierwszy, który wiekom potomnym zaświadczać będzie o chwale bohatera, i wdzięczności narodu. To rzekłszy pokazuje rysunek monumentu. Było na górze dość gotowych głazów. Z tych w kilka godzin ochotnicy złożyli bramę tryumfalną 20 stop wysoką, dając 12 grubości. Później Kapitan Watson utwierdził robotę, i napisem ozdobił.

Z Lisbony powtórna wiadomość przyszła, iż niedaleko Portugalskich brzegów postrzeżono eskadrę Francuzką, która żagłów 14 liczyła. Płynąc na południe nieprzyjaciel spotkał flotę naszą kupiecką, która nie mając ku obronie wojennych okrętów, ratowała się ucieczką. Zeglarze nasi niemieszkając uwiadomili o tém zdarzeniu Admiratów Angielskich, którzy pod Cadix krążą, i w Gibraltarskiej cieśninie. Ta eskadra być musi jedna z Brestenskich, które dawniej Gantheaume wyprawił; później żaden statek z portu nie ruszył, iak o tém donosi Adm. Cornwallis, który chociaż często nawałnością odparty do Falmouth i Torbay, zawsze jednak powraca na swoje pod Ouessant stanowisko. Względem obrótów Adm. Duckworth niema pewnej wiadomości; podobno ściga nieprzyjaciół do Indyi zachod. których pod Teneriffą widział; gdyby do Cadix powrócił, ztamtąd mielibyśmy doniesienie od Lorda Collingwood.

Król niedawno zwołał radę gabinetową. Znajdowali się na niej: Kanclerz, Arcy B. Canterbury, Biskup Londyński, X. Montrose, Margrabia Hertford, Hrabowie Camden, Westmoreland, Chatham, Winchelsea, Dartmouth, Lordowie Castlereagh, Hawkesbury, Mulgrave, Morgan; naostatek Orator izby niższej Abbot. Król rozkazał Arcy B. i Biskupowi wyżej wspomnianym napisać modlitwę, która ma być czytana po wszystkich kościołach d. 26 lutego, który jest przeznaczony na post w całym narodzie, dla ubłagania Pana Zastępów.

Sidney Smith wkrótce wychodzi pod żagle z Ply-

mouth. Zmiana Ministrów dotąd nie odmieniła układów dawniej zrobionych; przygotowania w portach coraz większe. Tysiąc ięćców Francuzkich do Normancross przeniesiono. W Plymouth na okrętach lin. Formidable, Pompée, Salvador, i fregacie Resolue zagaściły się choroby między matkami; niektóre z wyliczonych statków 30 na d. wysyłają na ląd; napełnione już są szpitale morskie i mieyskie; wielu umiera. Podobno niewygody doświadczone w przedłużonem krążeniu stały się przyczyną klęski.

Okręt przybyły z Virginii donosił, że w Ameryce północn. ogłoszono powszechny o zaczętych już krokach nieprzyjacielskich między żołnierzem RP. i wojskiem Hiszpańskim na granicach Louisiany i Floridy. Tamże mówiono, iż Angielskie wojska wysadzone zostały na ląd w osadach Króla Katolic. położonych nad rzeką Plata. Wiadomość potrzebuje potwierdzenia; czekamy raportów G. Baird i Kapit. Popham, którzy są na czele tajemnej wyprawy.

Ministrowie urzędowe doniesienie odebrali z Niemiec, o podpisaney umowie przez Ministrów Haugwitz i Talleyrand, która ma za cel przyszłą spokojność Elektoratu Hannowerskiego do końca wojny. Nie są ogłoszone warunki; wiemy jednak, iż legiony Niemieckie ludu nowego zaciągać nie powinny, Anglicy zaś w 3 mies. powrócą do oyczyzny. Z drugiej strony garnizon Francuzki twierdzę Hameln opuściwszy, do Hollandyi wyciągnie. Pruski G. Pfuhl niósł inne jeszcze dla nas zyskowniejsze warunki, lecz późno. Haugwitz dzieło zakończywszy, powracał z Wiednia.

Oppozycja często zgromadza się do Lorda Almarle, układając co ma czynić w okolicznościach dzisiejszych. To pewna, że wszyscy żałują Pitta. Ktokolwiek będzie następcą jego, wielki ciężar przyjmie. Kto zna lepiej interessa skarbowe? stan wewnętrzny narodu? źródła dostatków Angielskich? Kto ma dzielniejszą wymowę, przeciwnie myślących nawet przekonać i pociągnąć mocną? Kto lepiej znany, bardziej poważany u postronnych? W którym z najzacniejszych obywatelów swoich naród składać może bezpieczniejszą nadzieję? Kto dał świetniejsze dowody przenikłości, stałości umysłu? Kto służyć może krajowi z większym lub równym przy najmniej zapomnieniem na własny interes i zyski? Kto poświęcić się zechce oyczyźnie cały, bez podziału zadnego? Kto iey odda czas i wszystkie życia chwile, nic nie wyłączając na zabawę i rozrywkę, najmniej na potrzebny spoczynek człowiekowi? Takim jednak był w oczach Anglików zmarły Minister. Mogą być podobne talenta, zdadność, i przymioty, na wiele osob. rozdzielone. Temu jednemu dało wszystkie przyrodzenie, dla dobra, chwały, pożytku, bezpieczeństwa i obrony naszej.

Adm. Russel dość długo krążył przy Batawskich brzegach; lecz nie postrzegłszy najmniejszego poruszenia w Texel i drugih portach, odprowadził eskadrę do Yarmouth. 6 młodzieńców z pierwszych familii w narodzie udało się do Cambridge, chcąc obiać miejsce zmarłego Ministra, który przez lat 23 był w Parlamencie Reprezentantem Akademii.

Rolnik mieszkający w Newtown Commingham w Irlandyi, niedawno zrobił machinę, która za pomocą 2 ludzi i konia 1, w 7 godz. wymłócić może może 1800 snopów zboża. Machina jest prosta; nie kosztuje nad 7 gineów.

Doktor Mitchill Reprezentant w Kongressie Amerykańskim z prowincyi New Yorck ogłosił lekarstwo nast. na puchlinę. Weź mydła białego, octu i spirytusu winnego równe części, zmieszaj wszystko, i mascią smaruj całe ciało chorego, który przed ogniem leżeć powinien. Nacieranie i smarowanie ustawać nie ma, dopóki pozwołą siły chorego. Lekarstwo skutek spawi, że woda rozejdzie się różnemi drogami. To lekarstwo, wyznaie Mitchill, nie jest iedyne i szczególne, lecz innym wewnątrz użytym dzielnie pomagać może.

AMERYKAŃSKA RP.

NEW YORCK 20 grudnia. Żółta gorączka zupełnie ustała w mieście naszym, Baltimore, kilku innych. Mamy z doświadczenia długiego, że tak się dzieje corok przy zaczęciu zimowej pory; lecz podczas letnich upałów zawsze klęska powraca. To niemniej pewna, iż w murach miast portowych i nadmorskich zamknięta, nigdy prawie nie dotknęła wiejskich mieszkańców.

Przed rewolucją Amerykańską, sprawowanie obrzędów, religii Katolickiej zabronione było we wszystkich prowincjach naszych, które nową Anglią składały. Po skończonej wojnie odmieniły się rzeczy. Rząd nowy zniósł napróżd zakazujące prawa. Nastąpiła wkrótce rewolucya Francuzka. Duchowieństwo tego narodu w znacznej liczbie szukało u nas schronienia unikając prześladowania w oyczyźnie; innych Dyrektorowie do Ameryki na wygnanie skazali. Ci nauką i przykładem wytepił dawnych mieszkańców uprzedzenie przeciw obrządkowi Katolickiemu. Kwitnie dziś tolerancya. Nowy tego dowód widzieliśmy nie dawno. W Mieście Boston znajduje się zgromadzenie Katolików bardzo ubogie; jednak w 2 letnim przeciągu zebrało sumę 10 t. FS i zbudowało kościół, nie największy lecz najpiękniejszy. Część znaczną pieniędzy, złożyli Protestanci. Najwięcej przyłożył się do budowy Matignon, dawniej Professor w Collegium Nawarskiem w Paryżu, ofiarując swój majątek cały. Gdy przed kilka tygodni Biskup Baltimore kościołów poświęcał, najpierwsi obywatele Bostonu obecni byli obrządkowi.

A U S T R Y A.

WIEDEN 4 lutego. Rząd nasz ogłosić kazał warunki traktatu podpisanego w Presburgu; jużemy wszystkie dawniej czytali w zagranicznych wiadomościach. Tu wszystko powraca do stanu dawnego. Kancellarye, archiwa, droższe sprzęty sprowadzono z Olomuńca, Teschen, Budy. U dworu pokazał się G. Francuzki Andreossy, zostawiony dla doglądania wojskowych szpitalów, i sprzętów które powracając do oyczyzny armia zostawić mogła. Rozumiemy, że zakończywszy dzieło poruczone, posłować zacznie. Z naszej strony Graf Buol jest przeznaczony do Berlina, z kąd Metternich ma być wezwany do innych obowiązków.

Pewna jest śmierć G. Werneck, umarł apoplexyą, tknięty. Sąd wojskowy, przed którym stanąć mają inni Wodzowie obwinieni, zwołany jeszcze nie jest. Prezydentem będzie G. artylleryi Colloredo. Słychać iż G. Mack gotuje i ogłosi wkrótce pismo obszernie, na usprawiedliwienie swoich postępów. Arcy X. Jan zostanie Gubernatorem Czeskim. Milicya Wiedeńska będzie na półki podzielona; 1 Cesarza, 2 dano imie Cesarzowej. Część licznego wojska, któreśmy na załodze utrzymywali, już ruszyła do S. Poelten, ażeby gotową była zająć miejsca przez Francuzów wypróżnione. Według rozrządzenia, które wydał Minister wojenny Arcy X. Karol, 15 regimentów Węgierskich w Austrii zostanie podczas pokoju, tyleż Austriackich do Węgier przejdzie.

Z Trieste przyszła wiadomość, że do tego portu d. 16 stycznia zawinęło 12 okrętów, na których jest żołnierz Austriacki z Wenecyi i wysp miasta blizkich Chiozza, Secondo, Brondolo wyprowadzony. W Mieście było jeszcze 6 t. Francuzów; lecz wkrótce ustąpić mieli wszyscy do Dalmacyi Weneckiej. Tamże zgromadzenie kupieckie znaczny podatek włożyło na handlujących, zastępując wydatki wojenne. Kanclerz Palfy rozesał list okólny do Comitatów Węgierskich, wzywając usilnie, ażeby zbożem, bydłem, inną żywnością wspierały w terazniejszej przygodzie Austriackie prowincye, które wojną zostały ze wszystkiego ogołocone.

Wyznaczeni Kommissarze z Austriackiej i Francuzkiej strony zatrudniają się zporządzeniem inwentarzy artylleryi i ammunicyi, które w stolicy naszej i w Brunn pozostały, dla następującej zamiany za Weneckie. Pełnomocnik Cesarzski Hugel wyjechał z Ratisbony, dla objęcia w dzierżawę kraju Wurtzburgskiego na imie Arcy X. Ferdynanda. Dawniejszą jego własność Saltzburg, Saurau przyłączy do Austrii. Gwardya szlachecka Węgierska do naszej stolicy powróciła.

D A N I A.

COPPENHAGA 28 listopada. W r. 1803 przez nowy kanał prowadzący do miasta Odensee przeszło okrętów 50 tylko. W r. 1805 127; w których liczbie znajdowało się większych nie mało. Zegluga lepiej jeszcze zakwitła w r. ter. gdyż rząd kazał uprzątnąć wszelkie przeszkody, tamujące statkom wejście do pomienionego kanału. Donieśliśmy, że Adm. Winterfeld zrobił pożyteczny dla ubogich fundusz w stolicy naszej. Przydać mamy, że sam utrzymywał administracyą kassy, w której po wszelkich wydatkach zostało jeszcze do przy-

szley potrzeby blisko 5 t talarów. Gdy zaś dom dla przyjęcia ubogich familii budowano, rzemieślnicy i naemnicy tuteysi pracę bezpłatną ofiarowali.

W Ł O C H Y.

WENE CYA 22 stycznia. D. 15 zaczęły ustępować Austriackie woyska z miasta naszego morzem do Trieštu. D. 19 wkroczył G. Miollis na czele 3500 Francuzów. Wkrótce potem zwoławszy kupców znaczniejszych, długo rozmawiał z niemi, iakim sposobem być może przywrócony handel i bank Wenecki do stanu dawnego. Eugeniusz wkrótce tu spodziewany, ma zabawić przez cały karnawał, który ażeby obchodzono dawnym zwyczajem, oświadczyli Francuzi. Spodziewamy się widzieć zbiegających się zewsząd cudzoziemców iak za RP. bywało. Eugeniusza Napoleon ogłosił swoim GL. i najwyższym kommandantem zbrojney siły we Włoszech, krajów zaś dawniej składających RP. Wenecką G. Gubernatorem. Początek zimy ter. bardzo był nieszczęśliwy dla żeglujących po odnodze Adryatyckiej. Więcej 60 rozmaitych okrętów liczymy zatoniionych i rozbitych, mianowicie przy brzegach Dalmacyi; niektóre z trudnością, w opłakanym stanie zawinęły do Raguzy.

MEDIOLAN 22 stycznia. Straszliwa, iakiey nikt z ludzi żyjących nie pamięta, nawałność która tak wielką klęskę sprawiła na odnodze Adryatyckiej, rozciągnęła się do morza środkiem. Nie mamy jeszcze pewnych wiadomości o rozbitych i zatonionych statkach; lecz brzegi Liguryi już są trupem i ułomkami pokryte. W Genui leciały fale przez mur niższy, którym port jest opasany. Okręt lin. Genojs zerwany z kotwicy osiadł na piasku. Na lądzie inna klęska. Góry Piemontu i Liguryi napełniły się rozbojnikami. Ruszyli przeciwko nim, cokolwiek mieli żołnierza w kraju, wodzowie Francuzcy. Poymanych Menou, niezwłocznie sądzić trybem wojskowym i ukarać rozkazał. W Parmie i Placencyi zakwitnoł pokój. Do przywrócenia onego przyłożyli się duchowni, a broń od ludzi potrwożonych odebrana, sami do rządów przynieśli. Do Rzymu przybyły Kardynał Ruffo, z Kardynałami Fesch i Gonsalvi długą miał rozmowę.

S Z W A Y C A R Y.

BASEL 24 stycznia. Za zgodą wojujących Mo carstw zachowaliśmy obojętność Szwajcarowie. Gdy armie przeciwne oddalać się zaczęły od granic naszych. były Landamman RP. Glutz z Cantonu Solothurn, kazał rozwiązać, i do domów odesłać żołnierzy, których każda prowincya według przepisu konstytucyjnego uzbroiła, na strzeżenie granic własnych od ściany Bawarskiej i Szwabskiej. Rozeszli się jednak nie wszyscy. G. Wattenwyl najwyższy kommandant pod bronią zatrzymał milicye przysłane z Cantonów: Zurich, Berne, S. Gall, Thurgow, i Grisonów. Rozumiemy, że po zawartym pokoju te nawet wkrótce będą rozwiązane. Gdy nowy Landamman RP. Merian z Cantonu Basel w d. nowego r. wykonywał zwykłą przysięgę, na tym obrządku nie znajdował się żaden z posłów zagranicznych, iakieśmy dawniej widzieli. Merian idąc za radą G. Wattenwyl, zwołał najdoskonalszych w artylleryi Officerów Szwajcarskich; uformowana z nich w Berne kommissya pod prezydencyą G. Luternau, urządzi doskonalszym sposobem artylleryą narodową, i dzieło swoje odda pod rozsadek przyszłego Seymu.

H I S Z P A N I A.

MADRID 14 stycznia. Szef eskadry Bustamente, który w r. 1804 prowadząc 4 fregaty z Amerykańskich osad, poymany był przez Anglików pod Cadix, powróciwszy niedawno z niewoli, musiał stanąć przed sądem wojskowym. Tu usprawiedliwił swój postępek, i niewinnym jest ogłoszony. X. Pokoju ponowił rozkaz, ażeby uzbraiano iak nayrychley 40 okrętów lin. z których 25 wygotowane być powinny na m. Marzec. W portach: Cadix, Corogne, Carthagenie, Ferrol jest ich bardzo wiele; przejrzyć wszystkie zalecono, i zdalniejsze opatrzyć do służby. Rzemieślników rozmaitych ty siące rząd zaciągnął w kraju. Do portu Cadix w r. prz. zawinęło tylko 620 statków, między które i 6 liczone z Ameryki połudn. przysłanych; inne wszystkie były narodów obojętnych. Na morzu śródziem. burza panuje od 3 tygodni. Brzegi Catalonii, naybardziej w

okolicach Barceliony, okryte są ułamkami rozbitych statków. Przed kilko d. do tegoż miasta przyprowadzono wielu Anglików na ład wyrzuconych. Należeli do floty przewozowej, która z Gibraltaru amunicję i artylerję niosła do Neapolu i Malty.

BATAWSKA RP.

AMSTERDAM 1 lutego. Doniesienia z Londynu pisane d. 28 stycznia zawierają w sobie ważną wiadomość, że Lord Grenville został Ministrem i następcą Pitta. O innych w rządzie odmianach nie mamy nic pewnego. Wysokie stany roztrząsają pilnie projekta skarbowe, które im podał Pensyonarz. Widzieliśmy, że w ostatnich latach wydatek RP. przenosił 69 mill. zł. holl. na co gdy podatki nie wystarczały, trzeba było corocznie zaciągać dług nowy, gdyż zwyczajna danina podczas pokoju nie czyniła nad 53 mill. Dziś, iak słyhać, Schimmelpenninck wydatki zmniejszył do 55 mill. Ty też ma wynosić obywatelska danina, skoro wszystkie prowincje podatki iednostayne, i sposobem iednakim, bez różnicy żadney płacić zaczną. Taki przynajmniej zamiar jest rządu i stanów, ażeby każdy skarb zasilał w miarę możności i dochodu swojego. Wielkie i trudne dzieło szczęśliwie przyprowadzone do skutku wślawi Pensyonarza. Bo chociaż wokolicznościach dzisiejszych podatek być może uciążliwym, ciężar stanie się znośniejszy, gdy za powrotem pokoju pożądanego, Batawowie wolni będziemy od obowiązku utrzymywania wojsk obcych w kraiu naszym, narodowe zmniejszymy; gdy handel zakwitnie, i komunikacya z bogatemi osadami w Azyi, Afryce, Ameryce, wojną przerwana zostanie przywrócona.

RZESZA NIEMIECKA.

FRANKFORT 1 lutego. Przed kilko d. Marszałkowie Lefevre i Augereau przysłali do Magistratu naszego uwiadomienie, iż dywizya wojsk Francuzkich, 7 t. zbroynych licząca, tu przyjdzie na załogę. Po krótkiej negocyacji na tém stało, że uyrzeliśmy wchodzących do miasta blisko 3 t. żołnierzy, po większej części z lekkiej piechoty. Natychmiast komendant przepisał, iak wiele chleba i wszelkich potrzeb mamy dostarczyć, nie tylko dla stojących u nas, ale też dla drugich 5 t. którzy rozłożyli się w okolicy. Ten lud jest z dywizyi Augereau. Lefevre swoich wysłał do Hoechst, Heldenbergen, mieysc innych w liczbie małej. Sam był niedawno w Darmstadt i Frankforcie dla rozmówienia się z Kollegą; zatem powrócił do Moguncyi. Przyczynę i zamiar tych obrótów czas odkryje. G. Desiardins jest u nas komendantem garnizonu.

HANAU 2 lutego. Od armii Marszałka Lefevre, G. Lorges 10 t. żołnierza w Moguncyi przeprowadzwszy na brzeg prawy Renu, wkroczył do dzierżaw X. Nassau Usingen. Augereau i Lefevre rękę sobie podali; połączone ich dywizye, mają kordon wyciągnąć na mil 27, który zmocni się jeszcze, jeżeli prawdziwy jest ogłos, że z armii Francuzkiej, która w Niemczech była, Bessieres gwardyą, Lannes, Davoust, Ney swoje dywizye tylko do oyczyzny odprowadzą, a Marmont z Batawami pówróci do Hollandyi; Soult, Bernadotte, Lefevre, Augereau zostaną w Rzeszy do pewnego czasu. Tych obrótów niektórzy dają przyczynę trudną do wierzenia, iż Francuzi chcą zatamować przewóz Angielskich towarów z północy na południe. Wiadomo że ich wiele zabrali blisko Basel, te jednak zostawiając nietkniętymi, które były produktem wysp Antylskich. Słyhać; że celnicy Badenscy mają zalecenie porozumieć się w tej mierze z Francuzkami.

WETZLAR 3 lutego. Augereau część wojska swojego z Frankfortu wysłał do Weterawii. G. Desiardins stoi w Homburgu. Dumonceau z Batawami znajduje się w Heidelberg, z kąd niemieszkając pośpieszy ku Renowi niższemu. Każdemu z Marszałków dywizyami kommanderujących przysłano pewną liczbę krzyżyków legionu honorowego do rozdania między rycerstwo. Augereau odebrał ich 60. Z Frankonii jest wiadomość, że przez okolicę miasta Erlangen z Czech ciągnęły 2 bataliony wojsk Austriackich, przeznaczone do obłęcia Wurtzburga. Tu cytadellę zupełnie wypróżnili Bawarczykowie, straż nawet, ustępując do Bambergi, mieszczanom zostawili.

MUNICH 1 lutego. W okolicach Ulm znajduje

się Prelatura Wiblingen, która dotąd należała do Austriackiego domu. Ten gdy Presburskim traktatem rzekł się swoich dzierżaw w Cyrkule Szwabskim, spór powstał między rządem Wurtembergskim i Bawarskim, do którego z nich ma należeć mieysce wspomniane. Jedna strona i druga żołnierzy wysłała, między którymi do krwi rozlania przyszło podobno. Niewiadoma klęska, niewiadomo kto utrzymał się przy dzierżawie. Tymczasem kilka regimentów ruszyć kazano z tej stolicy, Ingolstadu, Auszpurga. Spodziewać się trzeba, iż rzecz skończona będzie sposobem ugodliwym, zwłaszcza iż G. Wrede ma wkrótce być wysłany do Stuttgardu.

Eugeniusz d. 27 stycznia stanął w Roveredo. Doniesiliśmy że Bawarya będzie podzielona na 3 dywizye wojskowe, Bawarską, Frankońsko-Szwabską, i Tyrolską. 1 pod G. Deroz zawierać ma 6 regimentów pieszych, 3 konne; 2 pod G. Wrede 5 pieszych, 3 konne; ostatnia pod G. Sibeln, 6 pieszych konny i. dopóki armia narodowa według nowego układu nie będzie pomnożona do liczby zamierzoney. Wojska Francuzkie z Niemiec ustępujące pośpieszają ku Renowi; regimenta niektóre już w Strasburgu znajdować się muszą. Słyhać, że 4 t. żołnierza Wurtembergskiego do Wiblingen przyszło.

HANNOWER 4 lutego. Utrzymanie się pogłoska, że GG. Barbou i Grandjean w Hameln kommanderujący, załogę Francuzką z tej twierdzy d. 15 wyprowadzą do Batawów. Minister Pruski Schulenburg wkrótce do nas przybywa z Hildesheim; do przyjęcia i rozłożenia wojsk jego w Elektoracie Hannowerskim wyznaczeni są kommissarze. Kommandant półków Szwedzkich, które zostały w kraiu Lawenburgskim, oświadczył, że gdy inne wojska swoje Gustaw Adolf sprowadził do Mecklenburga, ta iednak dywizya zostanie w dzierżawach Hannowerskich, dopóki nie nastąpi umowa między Monarchą Szwedzkim i zprzymierzeńcem jego Królem Brytańni W. Zgodzili się panujący w Saxonii wyższej i niższej, Westfalii, Renie wyższym, ażeby dla spólnego dobra poddanych przywrócony został między temi krajami wolny dowóz zboża i wszelkiej żywności, której mianowicie w Niemczech północnych, czuć się dać niedostatek.

PRUSSY.

BERLIN 11 lutego. Duński Minister Bernstorff przybył do tej stolicy. Poseł Laforest otrzymał w podarunku tabakierę kosztowną z portretem Fryderyka 3. Bracia Królewscy Henryk i Gwilhelm, którzy dotąd znajdowali się przy armiach, dziś do dworu spodziewani. Regimenta z Pruskich prowincyi, wschodniej, zachodniej, południowej do Niemiec sprowadzone, powracają do stanowisk dawnych. To samo czynią półki składające inspekcyą Magdeburgską, którym iednak zostać kazano na stopniu wojennym, to jest 12 batalionom piechoty z regimentów: Braun, Hanstein, Brunswick, Kleist, Tschamer, Renouard, X. Ludwika; 10 szwadronom jazdy z półków, leibkirysyjskiego, i Quitzow; naostatek 2 batteryom artylleryi. Ta dywizya rezerwą być powinna armii do Hannoveru wprowadzonej. Podobnym sposobem na wojennym stopniu zostaje inspekcyą Westfalska pod G. Blucher, w której liczą 13 batalionów pieszych z półków: Hollmann, Borstell, Hesse Cassel, Wessel, Schenck, Hagken, Jvernois, Sobbe, Ernest; 15 szwadronów jazdy z regimentów Wobeser, Blucher; 3 batterye artylleryi.

FRANCYA.

PARYZ 31 stycznia. Powrócił, iakieśmy donieśli, z Niemiec Napoleon, w nocy d. 27 niepostrzeżony. Na zaiutrz rano dawał audyencyą Senatowi, wszystkim urzędnikom wyższym, Instytutowi narodowemu, deputacyi mieyskiej, przyjmując zwyczajne powinszowanie. Na wszystkie mowy, czasem przydłuższe odpowiedział krótko; tytułu W. który mu Senat ofiarował, ani przyjął ani odrzucił.

Umarł niedawno stanu Konsyliarz Mounier, znaiomy w Konstytucyinem zgromadzeniu. G. Marmont ma być wodzem wojsk Francuzkich we Włoszech pod naywyższem hetmaństwem Eugeniusza. Szefem sztabu ogłoszony Charpentier. W departamentach Francyi południowej dawno czynią przygotowania na przyjęcie 6 t. Hiszpanów, którzy łodem ciągnąć mieli do Etrury; lecz podobno zostaną na mieyscu, gdy odmieniły się okoliczności we Włoszech, a pokóy w Niemczech zawarty, rozciągnie się do kraiu tego.